

[ADvisie 4/2009, achtergrondverhaal]

Tekst: Daniëlle Kraft

Gemeenten over Wet Investeren in Jongeren (WIJ) “We gaan gewoon door”

Nadat de Tweede Kamer in april dit jaar al akkoord ging, heeft op 30 juni jl. ook de Eerste Kamer ingestemd met het wetsvoorstel ‘Investeren in Jongeren’ (WIJ). Bedoeling van de WIJ is werklozen tot 27 jaar terug in de schoolbanken te krijgen of hen aan een baan of leer/werkplaats te helpen, om te voorkomen dat ze langdurig bijstandsafhankelijk blijven. Voor jongeren geldt straks: geen werk of scholing, dan ook geen geld. De gemeenten op hun beurt zijn in het kader van de WIJ verplicht de jongeren in kwestie een (begeleid) werk/leeraanbod te doen. Zo nodig wordt het salaris aangevuld tot op bijstandsniveau.

De werkloze jongeren waar de WIJ zich vooral op richt wordt wel de harde kern genoemd; een grote groep voortijdige schoolverlaters en studiestoppers met vaak complexe, meervoudige problematiek. Rijk, gemeenten, vakbonden, sociale diensten en UWV breken zich al jaren het hoofd over deze moeilijk te bemiddelen doelgroep. De jongeren missen niet alleen scholing (geen basis- of startkwalificatie), maar ontberen vaak ook werkervaring en arbeidsritme en niet zelden discipline en motivatie. De Wet Investeren in Jongeren – die de Wet Werk en Bijstand (WBB) gaat vervangen – beoogt ‘duurzame arbeidsparticipatie’ van deze moeilijke groep. Een belangrijk verschil met de WBB is dat de WIJ zich richt op arbeidsparticipatie als resultaat, terwijl de WBB vooral een uitkeringswet onder voorwaarden is. De WIJ moet de jongeren terug in de maatschappij brengen.

Twijfel

Volgens het plan van het ministerie van SZW treedt de WIJ per 1 oktober dit jaar in werking. De Vereniging van Nederlandse Gemeenten pleit er dringend voor deze datum te verschuiven naar 2010, om gemeenten meer tijd te geven voor een zorgvuldige voorbereiding. De VNG is overigens helemaal niet blij met de WIJ. Een overbodig, veel rompslomp bieden vehikel, vindt de belangenorganisatie van gemeenten. Eerder dit jaar stuurde de VNG samen met FNV, FNV Jong, Divosa (koepel van de sociale diensten), Ingrado (brancheorganisatie leerplicht en voortijdig schoolverlaten) en de Federatie Opvang al een brandbrief naar de Tweede Kamer. Daarin werd de volksvertegenwoordigers gevraagd de hele WIJ inhoudelijk te heroverwegen. De organisaties steunen weliswaar het doel van de wet – jongeren helpen bij het verwerven van een zelfstandige plaats in de maatschappij – maar verwachten niet dat de WIJ daarvoor het juiste instrument is. Laat gemeenten aan de hand van de WBB rustig doorbouwen aan eigen, succesvolle projecten, aldus de briefschrijvers. Met die WBB is volgens hen niets mis.

“Kenmerkend voor de WWB is de lokale financiële verantwoordelijkheid en veel beleidsvrijheid voor gemeenten. Dat is belangrijk om maatwerk te kunnen leveren.”

En maatwerk is juist het sleutelwoord in de WIJ. Per individu zullen gemeenten met hun lokale partners, zoals UWV Werkbedrijf, het bedrijfsleven en het onderwijs naar geschikte scholing, werk en leerwerkplaatsen moeten zoeken. Werkloze, inkomensloze jongeren hebben daar volgens de WIJ ‘recht’ op. En de doelgroep is niet of moeilijk in staat dat zelf te regelen.

Ambtelijk gedoe

Een rondje langs gemeenten leert dat zij hun werk- en leerprojecten, opgezet op basis van de WBB, niet zomaar zullen veranderen met de inwerkingtreding van de WIJ. Maar dat de komst van de WIJ voor veel ‘ambtelijk’ gedoe’ gaat zorgen, is wel iets waar veel gemeenten tegenop zien. De gemeente Kerkrade bijvoorbeeld noemt het bij monde van beleidsmedewerker Beckers ‘lastig’ dat verordeningen en beschikkingen zullen moeten worden aangepast. “Het ging goed zoals het ging, met de WBB. De WIJ voegt niet veel toe en was ook niet echt nodig. Onze aanpak zullen we er in elk geval niet op aanpassen.” De kracht van de Kerkradense methode zit ‘m volgens Beckers in ‘de sluitende aanpak’ van de doelgroep, te beginnen bij de basisschool en doorlopend tot jongeren tot 23 jaar. Doel van die aanpak is de kinderen en jongeren erbij te houden en een startkwalificatie te laten halen. “Vroegtijdige schoolverlaters hebben we al vroeg in beeld. Waar mogelijk leiden we ze terug naar het reguliere onderwijs, al dan niet voorzien van een rugzakje met extra begeleiding. Daarvoor werken we nauw samen met Arkis. Voor de jongeren voor wie dat niet haalbaar is, zetten we ons re-integratiebedrijf Maecon in. De arbeidsdeskundigen van Maecon maken enerzijds de jongeren sterker en benutten anderzijds hun contacten met UWV Werkplein en het regionale bedrijfsleven, om daar stages en leer/werkplaatsen te regelen. Deze intensieve begeleiding werkt goed. Tot nu toe pasten we deze werkwijze toe voor jongeren tot 23 jaar. In het kader van de WIJ trekken we de lijn gewoon door tot 27 jaar. We zullen er alleen wat steviger op inzetten.”

Persoonlijke coach

Ook de gemeente Almelo gaat ongeacht de wetsverandering ‘gewoon’ door op de ingeslagen weg. Die kreeg een flinke impuls met de opening, in februari dit jaar, van het Jongerenpunt, onderdeel van het Werkplein Noord Twente. Bij het Jongerenpunt – afgekort: J-punt – kunnen jongeren van 16 tot 27 jaar terecht met alle vragen over werk en opleiding. Het loket is een samenwerkingsverband tussen UWV Werkbedrijf, de gemeenten Almelo, Tubbergen, Wierden en Twenterand en het RMC (Regionaal Meld- en Coördinatiepunt voortijdige schoolverlaters). “Alle deelnemers leveren gespecialiseerde jongerenbegeleiders en arbeidsdeskundigen die de taal van de jongere spreken en de weg weten binnen de gemeente, in het onderwijs en op de arbeidsmarkt”, vertelt senior beleidsmedewerker Gideon Sterkenburg van de gemeentelijke afdeling sociale zaken.

Op het J-punt is iedere jongere nadrukkelijk een individu. “Hij of zij krijgt een persoonlijke coach, die de jongere als het ware bij de hand neemt. De coach kijkt naar de persoon, naar zijn

individuele omstandigheden en achtergronden, waarom de jongere niet meer naar school gaat of geen werk meer heeft of zoekt en wat zijn wensen, mogelijkheden en beperkingen op het gebied van werk en scholing zijn. Aan de hand van deze informatie stelt de coach, bijgestaan door een arbeidsdeskundige, een persoonlijk ontwikkelingsplan op. Daar komt een actieplan uit, op basis waarvan de jongere doelgericht wordt begeleid en gefaciliteerd. Waarbij het dus verschillende kanten op kan: terug naar school, een stage, een al dan niet aangepaste leer/werkplaats of een – mogelijk aangepaste – baan in het bedrijfsleven of misschien de sociale werkvoorziening.

Succesfactor

Het UWV en de gemeenten hebben teams ingesteld die werkgevers gericht benaderen en informeren over de kansen, kosten en subsidieregelingen. Alles past in ons J-punt in elkaar. We zitten er met alle betrokken partijen, we maken effectief gebruik van elkaars kennis en netwerk. De lijnen zijn kort. En wat misschien wel de belangrijkste succesfactor is: de bevoegdheden van de medewerkers van gemeenten en UWV zijn geïntegreerd. We kunnen echt snel beslissen en handelen.”

De nieuwe WIJ formuleert volgens Gideon Sterkenburg niet meer dan ‘wat wij al doen.’ De Almelose aanpak zal met de komst van de WIJ dan ook niet veranderen, stelt hij. “Maar op het inkomensdeel wordt het wel lastig, omdat voor de gewone bijstandsregeling andere definities en regels gelden dan voor de WIJ. De bijstandsregeling bijvoorbeeld is van toepassing op huishoudens en de WIJ is individueel. Iemand met een bijstandsuitkering mag vier weken op vakantie, maar een WIJ-cliënt heeft dertien vakantieweken. Dat geeft in de uitvoering nogal wat gedoe. Maar ach, we gaan er gewoon voor.”

[kader]

Weetjes

- In de periode maart-mei 2009 telde ons land 94.000 werkloze jongeren tot 25 jaar, 19.000 meer dan in dezelfde periode vorig jaar.
- In april dit jaar ontvingen 15.290 jongeren tot 25 jaar een bijstandsuitkering (januari 2009: 13.560). Zesduizend van hen kregen de uitkering al langer dan een jaar.
- Van alle jongeren die eind 2007 een bijstandsuitkering hadden, ontving ruim een vijfde deze uitkering al langer dan drie jaar
- In Almere is dit jaar het aantal vroegtijdige schoolverlaters tussen de 16-23 jaar voor het vijfde achtereenvolgende jaar verder afgenomen tot nu 12 procent. Opvallend is de daling onder de 21- en 22-jarigen, die bekend staan als een moeilijk terug te geleiden doelgroep.
- Het percentage niet westerse allochtone jongeren met een bijstandsuitkering is bijna vijf keer zo hoog als onder autochtone jeugd.
- De provincies Groningen, Drenthe en Limburg hebben het hoogste aandeel bijstandsafhankelijke jongeren. Van de gemeenten met meer dan honderduizend inwoners telt Rotterdam de meeste bijstandsjongeren.